מה אומרת הפסיכולוגיה על הציות?

השיעור בוחן את השאלה : "איך יכול היה ליקרות?" מההיבט של הניסויים הפסיכולוגיים העוסקים בסוגיית הציות והסירוב . המטרה היא לפתח מודעות לנטייה הפסיכולוגית לציות עיוור בכדי לחסן כנגדו במצבים שבהם נורות האזהרה מהבהבות ושבהם יש להציב קו אדום.

בשיעור זה שלושה חלקים .

חלק א'

1.איזה כותרת היית מציע לתמונה ?
2.היכנסו לקישור כאן והסבירו בהתבסס על על הקריאה את הסיפור מאחורי התמונה
3. בסיטואציות של עוול במעגלים שונים ניתן לזהות ארבע קבוצות עיקריות : מחוללי העוול, הקורבנות , היוצאים נגד והעומדים מהצד.
מי היא לדעתך הקבוצה הגדולה ביותר?
4.לצד מי עומדים לדעתך העומדים מהצד?
5. הנך מתבקש.ת לחשוב על שתי דוגמאות של חוסר צדק או עוול : האחת מהמעגל הכללי (עולמי /מדינתי/ קבוצתי) והשנייה מהמעגל הקרוב יותר אליך/אלייך.
-האם בדגמאות שחשבת ניתן לזהות את ארבעת הקבוצות : מחולל, קורבן, יוצא נגד ועומד מהצד?
-מה הם הקשיים העומדים בפני היוצאים נגד?
-האם בתחום החינוך יש תגמול ל"יוצאים נגד"?

חלק ב'

הניסוי של מילגרם

למורה – להלן הסבר הניסוי שרצוי שהמורה יסביר לפני הצפייה בסירטון .

לאחר ההסבר רצוי להראות את הניסוי שבקישור מהתחלה ועד הדקה 4.26.

http://www.youtube.com/watch?v=GkX27jAcqHM

מומלץ לעצור בדקה ה-3.52 ולהעלות את השאלה מה היה האחוז של המורים שצייתו גם כאשר נאמר להם שהתלמיד בסכנה . לאחר מכן להמשיך וליראות את התוצאה.

לאחר הקרנת הניסוי מתאים לקיים דיון בהתאם לשאלות שבהמשך

מהו הניסוי של מילגרם?

הניסוי לבדיקת הציות לסמכות שביצע סטנלי מילגרם הוא מהניסויים המפורסמים בתולדות המדע ואחד מהניסויים שחוללו סערה בהיסטוריה של הניסויים החברתיים. חוקר הפסיכולוגיה בארה"ב רצה בעקבות הציות לסמכות בגרמניה הנאצית לבחון האם גם בארה"ב תהיה נטייה לציית לסמכות ולקונפורמיות כאשר הם הנבדקים נדרשים לבצע עוולות .

הנבדקים נבחרו כתוצאה ממענה להודעה באוניברסיטת ייל שבה נאמר להם שהם עומדים להשתתף בניסוי בזיכרון ולמידה. לכל אחד מהם הובטחו ארבעה דולר תמורת ההשתתפות בניסוי.

בשלב הראשון לכל המשתתפים (מורים ותלמידים)נ אמר שהניסוי מבוסס על פיתוח למידה על בסיס עונש ותגמול. על התלמיד יהיה לחזור על רשימת המילים שהמורה יגיד ואם הוא יטעה הוא יקבל זרם חשמל ואם יענה נכון הוא יעלה בדרגת הקושי.

בשלב השני המשתתפים חולקו לשתי קבוצות -של מורים ושל תלמידים והופרדו כך שכל מורה היה בחדר אחד והתלמיד בחדר השני , כאשר ביניהם מחיצה אבל הם יכולים לשמוע אחד את השני .

בשלב השלישי הוצבו המורים מול מכשיר המעביר זרם חשמלי וניתנה להם הנחיה להקריא מילים לתלמידים כדי שיחזרו על המילים. במידה והתלמיד עונה נכון הוא ממשיך לדרגת קושי עולה ובמידה ואינו עונה נכון הוא מקבל זרם חשמלי בעוצמות הולכות וגדלות בהתאם למד עוצמה שאותו רואים המורים.

במקביל ,בנפרד מהמורים, מסבירים לתלמידים שבפועל הם מנותקים מאלקטרודות החשמל ואין הם למעשה מקבלים זרם חשמלי אבל הם מתבקשים לשתף פעולה כך שעם הגברת עוצמות הזרם הם יצעקו צעקות של כאב ויבקשו משלב מסוים להפסיק את הניסוי .

בשלב הרביעי הניסוי מתחיל .

את הניסוי ניתן ליראות בקישור הבא מהתחלה עד הדקה 4.26.

http://www.youtube.com/watch?v=GkX27jAcqHM

מומלץ לעצור בדקה ה-3.52 ולהעלות את השאלה מה היה האחוז של המורים שצייתו גם כאשר נאמר להם שהתלמיד בסכנה . לאחר מכן להמשיך וליראות את התוצאה.

שאלות לדיון :

1.מה היו תוצאות הניסוי ? התשובה מעל 60% מצייתים עד הסוף

2. האם שיערתם שאלו יהיו התוצאות?

3. האם תופעת הציות ייחודית לגרמנים?

הערה : כשחזרו על המחקר במדינות נוספות ראו את אותן תוצאות

4. מה היו הנסיבות שהקלו על המורים שבניסוי לציית?

-רמת הציות עולה בעקבות העדר תחושת אחריות אצל הנבדקים. החוקר אמר להם במפורש, שהוא נוטל על עצמו את האחריות ובכך הסיר דאגה מלבם.

-רמה גבוהה של ציות מושגת, כאשר יש מעבר הדרגתי מפקודות שאינן עלולות להזיק לפקודות חמורות ובאשר הפוגע לא רואה את הנפגע

5. מה עלולות להיות ההשלכות השליליות של הפצת תוצאות הניסוי ומה עשויות להיות התוצאות החיוביות של הפצת התוצאות ? האם לדעתך חשוב להפיץ את תוצאות הניסוי ?הסבר.י

חלק ג'

למורה : בשלב הראשון מוצע לתאר לתלמידים את הניסוי . בשלב השני יש מקום לדיון על פי שאלות מנחות שבהמשך

ניסוי הכלא של זימבארדו(1971)

מטרת הניסוי הייתה לבדוק את ההשלכות של יחסי כוח על קבוצות

מהלך הניסוי :

נבנה כלא במרתף של מחלקת הפסיכולוגיה של סטנפורד

מאות מתנדבים עברו סדרת מבחנים פסיכולוגיים, ומתוכם נבחרו 18 גברים צעירים, המאוזנים והבריאים ביותר מבין המתנדבים.

בהטלת מטבע נקבע מי יהיו תשעת האסירים ומי יהיו תשעת הסוהרים. הם נכלאו בכלא הניסוי, שבו שימש החוקר עצמו כ"מנהל הכלא".

ה"סוהרים" הפשיטו את ה"אסירים" והתיזו עליהם ספריי צורב, לכאורה כדי לנקותם מכינים.

במקום בגדים קיבלו האסירים מין שמלה, או שק, שכל אסיר לבש כל הזמן, ללא תחתונים. בתחליף לגילוח שיער ראשם, הולבש על שיערם כובע מקלחת נשי.

הסוהרים הפגינו התנהגות אכזרית, התעללות מילולית ושליטה מוחלטת באסירים. האסירים מצידם החלו להסתגר, לתפוס את עצמם כנחותים ולהפגין סימני דיכאון ומצוקה רגשית.

לאחר חמישה ימים הופסק הניסוי, כשהחוקר זימבארדו הבין שאולי הגזים.

שאלות לדיון :

1.מה לדעתך ניתן להבין מההתרחשויות בניסוי של זימבארדו לגבי הפסיכולוגיה האנושית?

2. כפי שמתואר ביחס לניסוי שמונה עשר המשתתפים בו נבחרו מתוך מאות מתנדבים, לאחר סדרת מבחנים פסיכולוגיים והם היו המאוזנים והבריאים ביותר מבין המתנדבים.

מה מוסיף נתון זה לגבי מסקנות הניסוי ?

3. מה לדעתך היו הגורמים שהביאו לתוצאות הניסוי ?

4. זימבארדו טוען ביחס לניסוי שעשה את הטענה הבאה :" "במקום להסתכל על התפוח הרקוב, יש להסתכל על החבית הרקובה. בבלא בסטנפורד יצרתי חבית רקובה, והכנסתי פנימה ילדים טובים. החבית משחיתה".

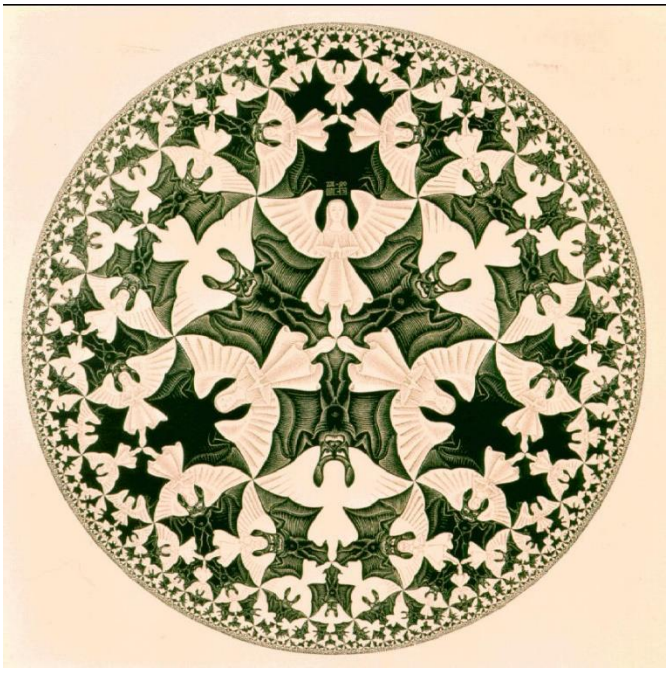
-זימבארדו בטיעון שלו מבחין בין טענה על התפוחים כרקובים לבין טענתו על החבית כמרקיבה ומשחיתה .

-למה מתכוון לדעתך זימבארדו בתיאור שלו את החבית כמרקיבה ומשחיתה ? מה משמעות הטענה כי התפוחים רקובים? מהי לדעתך הטענה המתארת נכון יותר מצבים שבהם נגרם עוול אנושי : טענת "התפוחים הרקובים" או טענת "החבית המשחיתה"

-האם את.ה יכול לחשוב על מצבים היסטוריים וחברתיים שיכולים להוות הדגמה למצב של "החבית משחיתה " ?

-באיזו מהגישות טמונה לדעתך יותר תקווה לתיקון ?

5. זימבארדו בהרצאותיו מבטא את גישתו לגבי תוצאות הניסוי שלו בהצגת הציור של הציר הידוע ק. אשר . כיצד הציור יכול לבטא את המסקנה של זימבארדו. (רמז: שימו לב שבציור יש ביטוי לשני מצבים מתחלפים)

התמונות נמצאות כאן